

Anexa nr. la ordinul ministrului educației naționale nr. /

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

**Programa școlară
pentru disciplina**

**EDUCAȚIE SOCIALĂ
CLASELE a V-a – a VIII-a**

București, 2017

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina *Educație socială* reprezintă o ofertă curriculară pentru clasele a V-a - a VIII-a din învățământul gimnazial. Disciplina este prevăzută în planul-cadru de învățământ aprobat prin OMENCS nr. 3590/05.04.2016, în aria curriculară *Om și societate*, având un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata fiecăruia dintre cei patru ani școlari. În conformitate cu prevederile planului-cadru de învățământ, în cadrul disciplinei *Educație socială* sunt studiate: la clasa a V-a - *Gândire critică și drepturile copilului*, la clasa a VI-a - *Educație interculturală*, la clasa a VII-a - *Educație pentru cetățenie democratică*, la clasa a VIII-a - *Educație economico-financiară*.

Programa disciplinei *Educație socială* continuă aplicarea modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe, utilizat și la nivelul învățământului primar. Modelul de proiectare curriculară corespunde cercetărilor din psihologia cognitivă, conform cărora prin competență se realizează transferul și mobilizarea cunoștințelor și a abilităților în situații noi. Din perspectiva disciplinei de studiu, orientarea demersului didactic pornind de la competențe permite orientarea către latura pragmatică a aplicării programei școlare prin accentuarea scopului pentru care se învață, precum și prin accentuarea dimensiunii acționale în formarea personalității elevului.

Prezenta programă școlară vizează competențele din profilul de formare al absolventului de clasa a VIII-a, contribuind la formarea progresivă a competențelor cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți; această contribuție vizează atât susținerea nemijlocită a competențelor sociale și civice și a competenței cheie spirit de inițiativă și antreprenoriat, cât și sensibilizarea cu privire la celelalte competențe cheie.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente:

- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse.

Competențele generale sunt competențele dezvoltate prin studiul unei discipline în învățământul gimnazial.

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt însoțite de exemple de activități de învățare, care constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul formării competențelor la elevi. Programă școlară propune, cu caracter de exemplu, diferite tipuri de activități de învățare, care integrează strategii didactice și care valorifică experiența concretă a elevului. Cadrul didactic are libertatea de a utiliza exemplele de activități de învățare pe care le propune programa școlară, de a le completa sau de a le înlocui, astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă. Se asigură, în acest fel, premisele aplicării contextualizate a programei școlare și proiectării unor parcursuri de învățare personalizate, pornind de la specificul dezvoltării elevilor.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă achiziții de bază, mijloace informaționale prin care se urmărește formarea competențelor la elevi.

Sugestiile metodologice includ recomandări referitoare la proiectarea didactică, la strategiile didactice care contribuie predominant la realizarea competențelor, precum și elemente de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare pentru realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu particularitățile de vârstă ale elevilor.

Demersurile propuse prin actuala programă sunt concordante cu spiritul și cu recomandările cuprinse în documente naționale, europene și internaționale, astfel:

➤ **Documente naționale**

- HG nr. 1113/2014 privind aprobarea Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului pentru perioada 2014-2020
- OMECT nr. 1529/18.07.2007 privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național

➤ Documente europene și internaționale

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)
- Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (1989)
- Strategia Consiliului Europei privind Drepturile Copilului: 2012-2015 (Council of Europe Strategy for the Rights of the Child: 2012-2015)
- Cartea albă privind dialogul intercultural, *Trăind împreună egali în demnitate*, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008)
- Educație pentru democrație (Education for democracy), Rezoluția Națiunilor Unite A/67/L.25 (2012)
- Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010)
- Declarația privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație (Declarația de la Paris, 2015)
- Rezoluția Parlamentului European din 8 septembrie 2015 privind promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor prin educație și formare (European Parliament Resolution on promoting youth entrepreneurship through education and training 2015/2006(INI))
- Principiile generale privind protecția consumatorului în domeniul financiar (The Final High-level Principles on Financial Consumer Protection), document promovat de miniștrii de finanțe G20 și guvernatorii Băncilor Centrale, octombrie 2011

În spiritul implicării elevilor în propria învățare, programa școlară consacră un rol special proiectului educațional. Este creat, în acest fel, un cadru educațional care apropie procesul de predare-învățare-evaluare de viața reală, în care proiectul este un instrument de lucru necesar pentru desfășurarea activității în toate domeniile social-economice. Acest cadru educațional permite *învățarea participării prin participare* și nu doar discutând *despre participare*; este facilitată, de asemenea, dezvoltarea abilităților necesare secolului al XXI-lea: creativitate, gândire critică și sistemică, abilități de comunicare și de colaborare, capacitate de adaptare, responsabilitate, spirit de echipă. Bugetul de timp alocat proiectului reprezintă 25-30% din bugetul total de timp alocat, pe an de studiu, disciplinei.

Programa școlară depășește astfel *învățarea despre ...* (care din perspectiva elevului corespunde nivelului cognitiv, informativ al învățării, nivel necesar, dar nu și suficient); învățarea este realizată ca *învățare prin ...* (nivel care corespunde participării, implicării active a elevului) și ca *învățare pentru ...* (ceea ce corespunde unui nivel al reflectării învățării în valorile promovate, în atitudini și în comportamente).

Programa școlară se adresează atât profesorilor, cât și autorilor de manuale.

Lectura integrală și personalizată a programei școlare și înțelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiții indispensabile atât în vederea proiectării întregii activități didactice, cât și în procesul de elaborare a manualelor școlare alternative.

Profesorii și autorii de manuale își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară o diversitate de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei nu trebuie privite ca rețetare inflexibile. În planul activității didactice, echilibrul între diferite abordări și moduri de lucru trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte. În ceea ce privește manualele școlare, echilibrul între diferite abordări, modul de structurare și susținere a învățării trebuie să se concretizeze în realizarea unui instrument de lucru util pentru fiecare elev. Programa școlară este astfel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor.

Competențe generale

- 1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social**
- 2. Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice**
- 3. Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ**

EDUCAȚIE SOCIALĂ - CLASA a V-a

Gândire critică și drepturile copilului

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social

Clasa a V-a – Gândire critică și drepturile copilului

1.1. Manifestarea interesului pentru formularea de întrebări cu privire la propriile drepturi și responsabilități

- organizarea unor discuții de grup prin care elevii formulează întrebări referitoare la preocupări actuale sau probleme concrete privind drepturile copilului (de exemplu, pornind de la întrebările „Ce? Cine? Unde? Când? De ce?”);
- organizarea unor jocuri de rol care să stimuleze preocuparea pentru formularea de întrebări: de exemplu, elevi-jurnaliști se întâlnesc cu susținători ai drepturilor copilului
- formularea de întrebări pornind de la o situație de încălcare a drepturilor copilului, ca punct de plecare (documentare) în elaborarea unui articol pentru revista școlii
- elaborarea unui eseu de cinci minute pornind de la întrebarea: „ce s-ar întâmpla dacă de mâine copiii nu ar mai avea nici drepturi și nici responsabilități?”

1.2. Formularea unor opinii, explicații, argumente simple pentru promovarea propriilor drepturi și responsabilități

- analizarea unor fișe cu imagini care ilustrează respectarea/încălcarea unor drepturi ale copilului și formularea unor puncte de vedere personale cu privire la situațiile analizate
- elaborarea unui proiect individual privind o problemă referitoare la drepturile copilului, pe baza unui plan de documentare; observarea, prin discuții de grup, a deosebirilor între opiniile bazate pe convingeri personale și cele bazate pe argumente/documente
- redactarea unui text care să includă argumente simple pe tema importanței respectării drepturilor copiilor

1.3. Raportarea critică la opiniile, explicațiile și argumentele formulate de alte persoane în contextul unor dezbateri privind asigurarea și promovarea drepturilor copilului

- observarea unor asemănări și deosebiri între explicațiile și argumentele formulate de elevi cu privire la situațiile de promovare a drepturilor copilului
- ilustrarea unor moduri de participare a copiilor la soluționarea problemelor care îi privesc
- organizarea unor activități de grup în care elevii exemplifică situații în care își pot manifesta drepturile (de exemplu, dreptul la joc și dreptul la educație)
- analizarea, în echipă, a unui studiu de caz cu privire la o situație de încălcare a drepturilor copilului reflectată în mass-media

2. Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice

Clasa a V-a – Gândire critică și drepturile copilului

2.1. Formularea unor probleme care vizează drepturile copilului, ca punct de plecare în rezolvarea lor

- simularea/realizarea unei activități de informare a autorităților locale cu privire la asigurarea unor condiții pentru exercitarea unor drepturi de către copii (de exemplu, amenajarea unor locuri de joacă publice pentru asigurarea dreptului la joc și la activități recreative)
- facilitarea întâlnirii între elevii clasei și reprezentanții consiliului elevilor pentru discutarea unor probleme incluse în agenda consiliului elevilor, relevante pentru problematica drepturilor copiilor
- identificarea, prin activități în perechi, a problemelor cu care se confruntă unii copii, din perspectiva asigurării dreptului la educație (de exemplu, copii din medii dezavantajate socio-

Clasa a V-a – Gândire critică și drepturile copilului

economice, copiii cu dizabilități, copiii care aparțin unor minorități, copiii din mediul rural) și discutarea la nivel de clasă a ceea ce apare comun în analizele elevilor

2.2. Identificarea, prin lucru în echipă, a unor măsuri de intervenție posibile pentru cazuri semnalate de încălcare a drepturilor copilului sau de promovare a acestora

- realizarea unor jocuri de rol în care elevii formulează soluții alternative la probleme specifice problematicii drepturilor copilului (de exemplu, organizarea unui concurs de soluții creative la problemele privind asigurarea dreptului la educație a copiilor cu CES și a unui mini-referendum pentru alegerea unei soluții la nivelul clasei)
- analiza, în cadrul activităților pe grupe, a unor cazuri care privesc drepturile copilului, soluționate de școală, de primărie, autoritățile locale sau de alte organizații; inițierea unor evenimente în cadrul cărora elevii pot prezenta propriile soluții
- dezbaterăa unor cazuri de încălcare a drepturilor copiilor, din mediul lor de viață sau prezentate în mass-media și identificarea unor posibile măsuri de intervenție
- elaborarea, în echipe, a unui pliant/ afiș/ secțiuni pe website-ul școlii care reflectă activitățile de voluntariat la nivelul școlii sau al comunității locale pentru promovarea drepturilor copilului; identificarea problemelor și a soluțiilor promovate în cadrul acestor activități

2.3 Realizarea, în echipă, a unui proiect de promovare a drepturilor copiilor pentru investigarea/soluționarea unor probleme specifice

- implicarea elevilor, la nivel de clasă, școală sau la nivelul comunității locale, în elaborarea unei propuneri de proiect de intervenție pentru promovarea unui/unor drepturi ale copilului
- participarea activă (individuală/ pe perechi/ pe echipe) la punerea în practică a proiectelor propuse, potrivit sarcinilor de lucru asumate/atribuite
- participarea activă la elaborarea unor instrumente de monitorizare/evaluare a rezultatelor și impactului proiectului
- elaborarea unor materiale informative pentru comunicarea rezultatelor proiectului unor grupuri relevante (pliante, broșuri, materiale online)
- dezbaterăa în grup și identificarea unor măsuri de sustenabilitate, inclusiv prin implicarea unor parteneri din afara școlii

3. Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ

Clasa a V-a – Gândire critică și drepturile copilului

3.1. Exercițarea drepturilor și a responsabilităților în luarea unor decizii personale și de grup, în condițiile respectării drepturilor celuilalt

- corelarea drepturilor cu responsabilitățile asociate acestora
- examinarea consecințelor încălcării unor drepturi (cauză și efect), de exemplu, a dreptului la familie
- realizarea, în grup, a unui afiș/colaj care să illustreze ideea „drepturile mele nu trebuie să limiteze/îngrădească exercitarea drepturilor tale”; promovarea rezultatelor activității la nivelul școlii
- exercitarea drepturilor și a responsabilităților în situații date, de exemplu, în organizarea unui grup de inițiativă care să sprijine dreptul copiilor dintr-o școală la protecție împotriva violenței
- identificarea unor situații de încălcare a unor drepturi ale colegilor de clasă prin exercitarea drepturilor personale sau neasumarea responsabilităților asociate

3.2. Participarea la decizii de grup privind implicarea în promovarea și apărarea propriilor drepturi

- participarea la realizarea regulamentului clasei, care să reflecte drepturi și responsabilități ale elevilor la nivel de clasă
- activități specifice de celebrare a „Zilei Internaționale a Drepturilor Copilului” (20 noiembrie)
- adoptarea unor decizii pentru rezolvarea unei probleme din școală sau din comunitate, în condițiile respectării drepturilor copilului și asumării unor responsabilități la nivel individual și de grup

Clasa a V-a – Gândire critică și drepturile copilului

- realizarea, pe echipe, a unui portofoliu referitor la respectarea/încălcarea drepturilor copilului, prin utilizarea unor surse diferite de informare, în scopul stabilirii unor modalități de implicare în promovarea drepturilor copilului
- compararea unor mesaje cuprinse în texte (orale și scrise), programe de televiziune, pagini web, filme, publicitate, muzică, în care sunt promovate drepturile copilului/în care sunt încălcate unele drepturi

Notă: Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de dobândire a competențelor specifice.

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi*
Formularea de întrebări	<ul style="list-style-type: none">▪ Capacitatea de a ne mira; valoarea întrebărilor – de ce nu luăm totul ca fiind cunoscut▪ Formularea întrebărilor; cui putem adresa întrebări și modalități alternative de a formula întrebări
Argumentarea unui punct de vedere personal	<ul style="list-style-type: none">▪ Fapte și opinii▪ Susținerea părerii/opinii proprii▪ Formularea răspunsurilor; modalități alternative de a formula răspunsuri▪ Schimbul de opinii▪ Compararea opiniilor▪ De ce avem nevoie de argumente▪ Condiții pentru acceptarea unui argument formulat de o altă persoană▪ Stereotipii și prejudecăți▪ Persuasiunea
Drepturi și responsabilități ale copilului	<p>Convenția ONU cu privire la drepturile copilului</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Principiile generale ale convenției: prioritatea intereselor copilului, non-discriminarea, participarea copiilor la problemele care îi privesc <p>Drepturi ale copilului; responsabilități asociate acestora</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Exemplificarea unor drepturi în contexte concrete (de exemplu, dreptul la identitate, dreptul la familie, dreptul la educație, dreptul la joc și activități recreative, dreptul la protecție împotriva violenței, abuzului și exploatării, dreptul la securitate și protecție socială, protecția mediului – condiție a vieții)▪ Corelarea drepturilor cu responsabilitățile asociate <p>Modalități de exercitare a drepturilor și de asumare a responsabilităților</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Copiii, promotori ai propriilor drepturi▪ Școala ca spațiu de exprimare/exercitare/asumare de către copii a drepturilor și responsabilităților
Respectarea, apărarea și promovarea drepturilor copilului	<p>Respectarea și apărarea drepturilor copiilor. Categoriile de copii în situații de risc și/sau cu cerințe educative speciale (copii din medii dezavantajate socio-economic, copii cu dizabilități, copii care aparțin unor minorități, copii din mediul rural)</p> <p>Instituții guvernamentale și non-guvernamentale cu rol în respectarea, apărarea și promovarea drepturilor copilului</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Instituții guvernamentale: rolul statului; securitate și protecție socială

Domenii de conținut	Conținuturi*
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizații nonguvernamentale: rolul societății civile
Proiectul educațional	<p>Elaborarea și derularea unui proiect educațional pentru promovarea unui/unor drepturi ale copilului</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alegerea temei ▪ Elaborarea fișei de proiect ▪ Derularea proiectului propus ▪ Evaluarea proiectului propus

*Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice.

EDUCAȚIE SOCIALĂ - CLASA a VI-a

Educație interculturală

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social

Clasa a VI-a – Educație interculturală

1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale cu referire la fapte / evenimente / procese din societatea contemporană

- exerciții de descoperire și de clarificare, în contexte relevante, a unor termeni specifici domeniului, precum: identitate culturală, diversitate culturală, patrimoniu cultural/moștenire culturală, societate interculturală, societate multiculturală, comunicare interculturală
- redactarea unui text plecând de la un număr de termeni dați, specifici domeniului
- exerciții de completare/de continuare a unui text, de comentare a unor afirmații/enunțuri referitoare la diferite aspecte privind interculturalitatea
- realizarea unui glosar ilustrat cu termenii cheie din domeniul educației interculturale

1.2. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate

- selectarea unor imagini (de exemplu, fotografii, postere, desene) în care se pot identifica vizual atât elemente specifice culturii românești, cât și elemente specifice altor culturi din Europa și din lume; includerea imaginilor selectate în cadrul unui portofoliu tematic, în format letric sau electronic
- realizarea unor desene, colaje care ilustrează tradiții, obiceiuri comune culturii românești cu diferite culturi/ comunități din România, din Europa și din lume
- realizarea unor audiții muzicale care ilustrează muzica tradițională/populară românească cât și muzica tradițională/populară a diferitelor culturi/ comunități din România, din Europa și din lume
- realizarea unei scurte compuneri în care elevii își imaginează că locuiesc, timp de o zi, într-o comunitate care aparține unei culturi diferite/merge la o școală într-o comunitate care aparține unei culturi diferite; analiza unor provocări care vizează referințe culturale diferite de propria cultură

1.3. Analizarea unor situații în acord/dezacord cu valorile și principiile societății interculturale

- recunoașterea principiilor și valorilor specifice societății interculturale, pornind de la imagini date, lectura unor povești, fabule, vizionarea unor filme adecvate vârstei elevilor, relatări din mass-media, observarea unor comportamente ale copiilor și ale adulților în contexte familiare de viață
- exemplificarea unor situații care implică toleranță/intoleranță
- prezentarea și discutarea unor studii de caz privind manifestări de intoleranță, discriminare, excludere la nivelul persoanelor/al societății
- realizarea unor colaje/postere care ilustrează diferite situații de comunicare interculturală adecvată/bariere ale comunicării interculturale

2. Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice

Clasa a VI-a – Educație interculturală

2.1. Elaborarea, în echipă, a unui proiect intercultural pentru rezolvarea unor probleme cu caracter intercultural

- implicarea fiecărui elev, la nivel de clasă, școală sau la nivelul comunității locale, în echipele de proiecte, pe diferite teme dedicate educației interculturale, prin: alegerea temei, formularea unor alternative de soluționare, alegerea unei soluții dezirabile, identificarea unor resurse relevante

Clasa a VI-a – Educație interculturală

2.2. Participarea, prin derularea unui proiect intercultural, la rezolvarea problemelor comunității și la promovarea dialogului intercultural

- *participarea activă la realizarea proiectelor propuse, pe diferite teme (de exemplu: participarea civică a minorităților și/sau a imigranților, o problemă concretă privind relațiile interculturale locale, integrarea unei minorități defavorizate, personalități locale care ilustrează diversitatea și interferențele culturale, istoria locală)*
- *realizarea unor proiecte de diferite tipuri (de exemplu, „Proiectul cetățeanul/Project Citizen”, „Proiecte în beneficiul comunității”), prin care elevii să fie implicați în exerciții de luare a deciziei, de propunere a unor strategii de rezolvare a unor probleme privind incluziunea socială și manifestarea solidarității sociale, la nivelul clasei, al școlii, al comunității locale*

2.3. Rezolvarea în perechi/echipă a unor sarcini de lucru referitoare la viața într-o societate interculturală

- *exerciții de identificare, prin activități în perechi/echipă, a valorilor și principiilor unei societăți interculturale, în imagini, texte sau în cazuri date*
- *studii de caz, în grupuri mici, pentru discutarea consecințelor care decurg din abaterea de la valorile și principiile societății interculturale*
- *realizarea, prin activități în perechi/echipă, a unui „Calendar intercultural”, în format letric sau electronic, astfel încât fiecare lună aleasă să fie dedicată unei minorități culturale din România (de exemplu, calendarul poate reprezenta diferite tradiții, obiceiuri, rețete gastronomice, porturi populare)*
- *participarea la jocuri de rol care valorizează relaționarea pozitivă cu copiii care provin din grupuri etnice, culturale, sociale diferite sau care au nevoi speciale*

3. Participarea responsabilă la luarea deciziilor, prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ

Clasa a VI-a – Educație interculturală

3.1. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite

- *discuții, în grupuri mici sau la nivelul clasei, pe teme ca: „Avem nevoie de toleranță în societate?”, „Diversitatea este un rău sau un bine?”*
- *elaborarea unui cod de conduită tolerantă la nivelul clasei/școlii*
- *inițierea de acțiuni de tipul „Împreună, pentru o lume mai bună!”, „Să învățăm să trăim împreună!”, „Să ne prezentăm specificul cultural și să cunoaștem alte culturi!” „Eu și tu, diferiți dar egali!”*
- *activități specifice de celebrare a „Zilei copilului” (1 iunie), a „Zilei Naționale” (1 decembrie), a „Zilei internaționale a toleranței” (16 noiembrie), a „Zilei Minorităților Naționale” (18 decembrie) prin concursuri, expoziții, postere, dezbateri sau prin realizarea de portofolii pe teme specifice educației interculturale, realizate în școală sau în afara școlii*

3.2. Participarea la rezolvarea problemelor comunității, prin utilizarea capacității de empatie culturală în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite

- *simularea unor situații în care apar bariere în comunicarea interculturală și propunerea unor strategii de depășire a acestora*
- *prezentarea și discutarea unor informații din mai multe perspective, pentru a stimula conștiința diversității și a unității prin diversitate*
- *realizarea unor comparații care să pună în evidență asemănări și deosebiri culturale, pornind de la vizitarea unor muzee/spații expoziționale care reflectă patrimoniul cultural/moștenirea culturală, tradițiile și obiceiurile diferitelor comunități/minorități/culturi*

Notă: Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de dobândire a competențelor specifice.

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi*
Caracteristici ale societății contemporane	Identitate și diversitate culturală <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diversitatea culturală - o caracteristică a societății contemporane ▪ Complexitatea identității personale în prezent. Identitatea culturală proprie și identitatea culturală a celorlalți <ul style="list-style-type: none"> - patrimoniul cultural/moștenirea culturală - tradiții și obiceiuri comune/diferite ale culturilor - patriotismul și manifestările sale ▪ Raportul „eu” – „ceilalți”, „noi” – „ceilalți” în societatea multiculturală și în societatea interculturală
Persoana și societatea interculturală	Principii și valori ale societății interculturale <ul style="list-style-type: none"> ▪ Principiile și valorile unei societăți interculturale (dezvoltarea identității culturale proprii, acceptarea și respectarea diversității, valorizarea pozitivă a diferențelor, tratamentul egal al persoanelor, solidaritate, promovarea incluziunii sociale, dialogul intercultural) ▪ Abateri de la valorile și principiile societății interculturale: <ul style="list-style-type: none"> - forme de intoleranță (discriminare, segregare, rasism, xenofobie) - manifestări și efecte ale lipsei de solidaritate (marginalizare, excludere, izolare) Persoana în societatea interculturală <ul style="list-style-type: none"> ▪ Trăsături ale persoanei în societatea interculturală (spirit deschis, flexibilitate, cooperare, abilități relaționale și comunicaționale) ▪ Comunicarea interculturală <ul style="list-style-type: none"> - specificul comunicării interculturale - bariere ale comunicării interculturale (stereotipuri și prejudecăți) - reguli și principii pentru facilitarea comunicării interculturale
Proiectul educațional intercultural	Elaborarea și derularea proiectului educațional intercultural <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alegerea temei ▪ Elaborarea fișei de proiect ▪ Derularea proiectului propus ▪ Evaluarea proiectului propus

*Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice.

EDUCAȚIE SOCIALĂ - CLASA a VII-a

Educație pentru cetățenie democratică

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social

Clasa a VII-a – Educație pentru cetățenie democratică

1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației pentru cetățenie democratică

- exerciții de clarificare, în contexte relevante, a înțelesului unor termeni specifici domeniului (drepturile omului, forme de guvernare, regim politic, constituție/constituționalism, cetățenie/cetățean, autoritate/autorități, principii democratice, pluralism, drept/responsabilitate, stat de drept, societate civilă, opinie publică)
- comentarea unor afirmații/enunțuri referitoare la diferite aspecte ale cetățeniei democratice
- realizarea unei hărți conceptuale cu termeni definitorii pentru domeniu
- conceperea unor rebusuri cu termeni care aparțin domeniului educației pentru cetățenie democratică
- realizarea unui mic dicționar cu termeni cheie din domeniul legislativ și juridic
- exerciții de redactare a unui text plecând de la un număr de termeni dați, specifici domeniului

1.2. Analizarea unor situații problematice determinate de abaterea de la valorile, principiile, practicile societății democratice

- recunoașterea principiilor și valorilor specifice societății democratice pornind de la imagini date, filme adecvate vârstei elevilor, relatări din mass-media
- exemplificarea unor situații care implică respectarea drepturilor omului, a legilor și, respectiv, nerespectarea drepturilor omului, a legilor
- exemplificarea unor situații în care practicile democratice referitoare la participarea cetățenilor la luarea deciziilor publice au fost respectate/încălcate
- analizarea corelațiilor dintre unele drepturi și îndatoririle fundamentale (de exemplu, corelația dintre asigurarea dreptului la educație și la ocrotirea sănătății și îndatorirea de a contribui financiar, prin plata taxelor și impozitelor, la susținerea cheltuielilor publice)
- identificarea drepturilor cetățenești în diferite situații juridice; exemplificarea unor situații de respectare/încălcare a drepturilor cetățenești
- prezentarea și discutarea unor studii de caz/cazuri, preluate din mass-media, privind delincvența, în general și/sau delincvența juvenilă, în particular

1.3. Argumentarea în favoarea respectării valorilor, principiilor, normelor și practicilor specifice unei societăți democratice și statului de drept

- formularea de avantaje/ posibile dezavantaje ale regimului democratic
- susținerea, cu argumente simple, a necesității respectării practicilor specifice societății democratice
- discutarea modalităților concrete în care se respectă valorile și principiile unei societăți democratice și ale statului de drept

2. Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice

Clasa a VII-a – Educație pentru cetățenie democratică

2.1. Elaborarea, în echipă, a unui proiect dedicat problemelor comunității educaționale/locale

- stabilirea temei proiectului, prin realizarea unei liste cuprinzând probleme de interes pentru comunitatea educațională/locală
- implicarea fiecărui elev, la nivel de clasă, școală sau la nivelul comunității locale, în echipele de proiecte, pe diferite teme dedicate rezolvării unor probleme ale comunității educaționale/locale, prin: alegerea temei, formularea unor alternative de soluționare, alegerea

Clasa a VII-a – Educație pentru cetățenie democratică

unei soluții dezirabile, identificarea unor resurse relevante

2.2. Participarea, prin derularea unui proiect, la rezolvarea problemelor comunității educaționale/locale

- realizarea unor activități tip proiect (de exemplu, „Proiectul cetățeanul/Project Citizen”, „Proiecte în beneficiul comunității”), prin care elevii să fie implicați în exerciții de luare a deciziei, de propunere a unor strategii de rezolvare a unor probleme ale clasei, școlii sau ale comunității locale
- participarea activă la realizarea proiectelor propuse, pe diferite teme (de exemplu, proiecte referitoare la prevenirea și combaterea violenței, incluziunea socială și educațională, proiecte privind influențarea deciziilor/politicilor publice locale în diferite domenii, proiecte legate de protecția mediului înconjurător/protejarea patrimoniului cultural)
- invitarea unor instituții publice și/sau organizații civice, ca parteneri, în realizarea proiectelor propuse

2.3. Rezolvarea, în perechi/echipă, a unor sarcini de lucru referitoare la viața într-o societate democratică

- exerciții de identificare, în cadrul unor activități în perechi/echipă, a drepturilor universale ale omului și a responsabilităților care decurg din asumarea acestora, în imagini, texte sau în cazuri date
- analiza unor studii de caz, în grupuri mici, pentru discutarea unor consecințe care decurg din încălcarea drepturilor omului
- realizarea, prin activități în perechi/echipă, a unor afișe/colaje/desene în format letric sau electronic, care să exemplifice diferite forme de implicare civică
- participarea la dramatizări ale unor practici și procese democratice/activități ale unor autorități/instituții (spre exemplu, procesul de elaborare a legilor, activitatea într-o secție de votare, activitatea într-o instanță de judecată/proces)
- participarea la jocuri de rol care vizează desfășurarea democratică a unei campanii electorale (de exemplu, „Candidez pentru funcția de primar al localității mele”)
- simularea unor situații în care viața în societate/diferite grupuri/comunități nu ar mai fi reglementată de norme/legi
- exerciții de scriere/concepere a unor norme de conduită în școală

3. Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ

Clasa a VII-a – Educație pentru cetățenie democratică

3.1. Manifestarea disponibilității pentru participare civică și pentru exercitarea calității de cetățean

- participarea elevilor la luarea unor decizii la nivel de clasă (de exemplu, la alegerea șefului clasei, a reprezentanților clasei în consiliul elevilor), valorizând modul democratic de realizare a acestor activități
- invitarea unor reprezentanți ai unor instituții publice și organizații civice în cadrul activităților din clasă (de exemplu, reprezentanți ai autorității legislative, ai administrației centrale și locale, ai autorității judecătorești, ai organizațiilor civice cu reprezentare locală/ regională/ națională/ internațională), în vederea cunoașterii tipurilor de activitate/ proiectelor desfășurate de acestea, a posibilităților de implicare a elevilor în activități de voluntariat
- discuții referitoare la activitățile și proiectele unor instituții publice și ONG-uri, ca urmare a unor vizite realizate la sediul acestora, în vederea realizării unor acțiuni civice (de exemplu, instituții publice reprezentative ale autorității legislative, administrației centrale și locale, autorității judecătorești, organizații civice locale/regionale/naționale/internaționale)
- dezbaterile unor cazuri preluate din mass-media referitoare la problemele grupurilor de apartenență și ale comunității, ca punct de plecare pentru inițiative de participare civică

3.2. Aplicarea unor valori, norme și principii democratice în situații concrete care presupun decizie și acțiune

- identificarea unor contexte și modalități de acțiune pentru prevenirea și/sau reducerea, la nivel

Clasa a VII-a – Educație pentru cetățenie democratică

de clasă/școală, a manifestărilor violente (verbale și fizice) în rândul elevilor

- realizarea unei scurte compuneri în care elevii își imaginează că exercită, timp de o săptămână, o funcție într-o instituție publică (de exemplu, primar, parlamentar, judecător, președinte)
- analizarea, din diferite perspective, a unei situații concrete de viață comunitară (educațională/locală), pentru exersarea luării unor decizii în cunoștință de cauză

Notă: Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de dobândire a competențelor specifice.

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi*
Sistemul politic în România	<ul style="list-style-type: none">▪ Drepturile omului▪ Forme de guvernământ și regimuri politice: regimuri democratice, autoritare și totalitare▪ Constituția României<ul style="list-style-type: none">- Structura Constituției- Valori și principii constituționale▪ Principii și instituții democratice<ul style="list-style-type: none">- Statul democratic și principiul pluralismului: dreptul de asociere și partidele politice- Statul democratic și principiul separării puterilor; autoritățile statului român:<ul style="list-style-type: none">a) autoritatea legislativă; legileb) executivul; administrația centrală și localăc) autoritatea judecătorească; aplicarea legilord) Președintele României- Statul de drept
Raportul cetățeni – autorități. Drepturi și responsabilități cetățenești în societatea democratică	<ul style="list-style-type: none">▪ Domnia legii și puterea cetățenilor<ul style="list-style-type: none">- Procesul de elaborare a legilor; participarea cetățenilor la elaborarea legislației- Drepturile și libertățile cetățenești și respectarea legilor; limite ale libertății- Justiția ca instituție de apărare și de îndeplinire a dreptății; egalitatea în fața legii și accesul la justiție al cetățenilor; copilul în procesul judiciar; delincvența juvenilă; consecințe ale nerespectării legii▪ Cetățenia activă. Participarea cetățenilor la luarea deciziilor publice și la controlul aplicării acestora<ul style="list-style-type: none">- Implicarea civică în contextul democrației reprezentative și al formelor de manifestare a democrației directe- Alegerile și votul; alegerea reprezentanților; evaluarea activității reprezentanților aleși- Societatea civilă, organizații nonguvernamentale, tipuri de inițiative cetățenești în comunitățile locale- Rolul îndeplinit de mass-media în societate și în formarea opiniei publice
Proiectul educațional dedicat problemelor comunității educaționale/locale	Elaborarea și derularea proiectului educațional dedicat problemelor comunității educaționale/locale <ul style="list-style-type: none">▪ Alegerea temei▪ Elaborarea fișei de proiect▪ Derularea proiectului propus▪ Evaluarea proiectului propus

*Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice.

EDUCAȚIE SOCIALĂ - CLASA a VIII-a

Educație economico-financiară

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social

Clasa a VIII-a – Educație economico-financiară

1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației economico-financiare cu referire la fapte/ evenimente economico-financiare

- formularea unor întrebări care vizează domeniul economico-financiar, utilizând corect termeni specifici pentru acest domeniu
- elaborarea unui text scurt, utilizând corect termeni dați, specifici domeniului economico-financiar
- evaluarea informațiilor prezentate în mass-media cu privire la un anumit produs, la fapte/evenimente economico-financiare
- lectura unor texte prin utilizarea unor metode diferite (de exemplu, prin utilizarea unui sistem de notare cu rol de eficientizare a lecturii și gândirii)

1.2. Asumarea calității de consumator avizat de bunuri și servicii, de servicii financiare, care își exercită drepturile și responsabilitățile

- aplicarea unor metode de gândire critică pentru a reflecta asupra calității de consumator
- jocuri de rol/simulări în care elevii acționează în calitate de consumatori și producători
- discutarea rolului bonului fiscal în asigurarea protecției consumatorului
- discutarea principalelor etape pe care trebuie să le parcurgă un consumator atunci când se confruntă cu încălcarea drepturilor
- exerciții de redactare a unor sesizări/ sugestii/ reclamații către autorități competente, cu privire la calitatea produselor și a serviciilor achiziționate
- realizarea, pe echipe, a profilului unui consumator avizat

1.3. Manifestarea interesului pentru identificarea unor modalități de economisire și pentru reducerea risipei de resurse financiare

- explorarea unor modalități de economisire prin identificarea propriilor nevoi, pe termen scurt, mediu și lung și prin alocarea resurselor financiare necesare acestora
- consemnarea cheltuielilor personale realizate pe o perioadă determinată de timp
- realizarea unui eseu de 5 minute cu tema „Cum economisesc banii?”
- compararea unor modalități de economisire
- exemplificarea unor situații în care resursele financiare sunt risipite; propunerea, pentru fiecare situație, a unor căi de reducere/eliminare a risipei

2. Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice

Clasa a VIII-a – Educație economico-financiară

2.1. Întocmirea, prin lucru în echipă, a unui buget lunar al familiei/personal în scopul exersării buneii gestionări a veniturilor

- elaborarea unui buget simplu pentru o familie, în funcție de veniturile fiecărui membru
- simularea alocării banilor în cadrul familiei, în condițiile existenței unor priorități/condiționări/limitări/amânări (analizând, de exemplu, diferența dintre nevoie și dorință sau dintre ceea ce se dorește și ceea ce este posibil, la un moment dat, dintre posibil și posibil imediat)
- exerciții/dezbateri pe tema „Cum alocăm resursele financiare personale?”
- întocmirea unui buget personal, în funcție de nevoile care trebuie satisfăcute, stabilind

Clasa a VIII-a – Educație economico-financiară

veniturile și cheltuielile

2.2. Participarea, prin derularea unui proiect pe teme economico-financiare, la investigarea unor probleme specifice grupurilor și comunităților de apartenență

- implicarea elevilor, la nivel de clasă, școală sau la nivelul comunității locale, în elaborarea unor proiecte, pe diferite teme economico-financiare prin: alegerea temei, formularea unor alternative de soluționare, alegerea unei soluții dezirabile, identificarea unor resurse relevante
- participarea activă (pe perechi/ pe echipe) la realizarea proiectelor propuse, potrivit sarcinilor de lucru asumate/atribuite

3. Participarea responsabilă la luarea deciziilor, prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ

Clasa a VIII-a – Educație economico-financiară

3.1. Elaborarea unui plan de acțiune personal/al familiei, manifestând inițiativă și responsabilitate

- realizarea unor planuri personale de acțiune, prin stabilirea resurselor financiare necesare și prin identificarea surselor de venit
- realizarea, individual, a unei hărți a dezvoltării profesionale („Traseul meu profesional”), în care fiecare elev își proiectează opțiunile pentru viitor, precizând pentru fiecare etapă, implicațiile în planul cheltuielilor/ veniturilor
- „Te provoc la creativitate!” – activitate pe echipe de propunere, pentru o familie, a unui scop și a unui plan de acțiune pentru atingerea scopului propus
- analizarea posibilității de a economisi o sumă de bani la bancă, în vederea realizării de către o familie a unui proiect
- exerciții de recunoaștere a funcțiilor banilor

3.2. Alegerea responsabilă a unor produse de economisire/ de creditare, a unor mijloace de plată prin compararea avantajelor și riscurilor acestora

- utilizarea noilor medii pentru dobândirea unor informații despre bănci și despre produsele de economisire/ împrumut și/sau servicii și produse financiare nebancale
- compararea ofertelor diferitelor bănci, în scopul unei alegeri optime pentru deschiderea unui cont
- calcularea dobânzii unor depozite/ credite, pentru aprecierea avantajelor și a riscurilor acestora
- realizarea, pe echipe, a unui pliant cu tema „Cum aleg o bancă pentru primul meu cont de economii?”
- simularea achitării bunurilor și a serviciilor cumpărate cu diferite mijloace de plată; analizarea avantajelor și a dezavantajelor utilizării acestora
- raportarea la exemple din viața reală pentru identificarea unor riscuri care vizează produsele și serviciile financiare bancare și nebancale

Notă: Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de dobândire a competențelor specifice.

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi*
Cetățenia, dimensiunea economică	<p>Consumatorul</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Calitatea de consumator de bunuri și servicii; calitatea de consumator de servicii financiare ▪ Drepturi și responsabilități ale consumatorului. Protecția consumatorului <p>Producătorul</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Producerea de bunuri și servicii ▪ Producătorul și spiritul antreprenorial; inițiativă și risc
Banii și bugetul	<p>Planuri de acțiune personale/ de familie pentru realizarea unui scop</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alegerea unui scop. Resurse necesare pentru atingerea scopului propus <p>Bugetul familiei/bugetul personal</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Venituri ale familiei - cheltuieli ale familiei ▪ Venituri personale - cheltuieli personale ▪ Nevoi și dorințe <i>versus</i> resurse <p>Rolul banilor în bugetul familiei/bugetul personal</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Forme actuale ale banilor. Valoarea și funcțiile banilor ▪ Moneda națională a României ▪ Modalități de economisire a banilor și de reducere a risipei de resurse bănești <p>Instrumente și mijloace de plată (prin numerar, prin card, prin internet și mobile banking)</p>
Relația consumatorului cu instituțiile bancare și financiare	<p>Relația consumatorului cu instituțiile bancare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Produse și servicii bancare ▪ Alegerea ofertei bancare (termeni ai contractului; dobânda, comisioane) ▪ Deschiderea/închiderea unui cont bancar <p>Economii și realizarea proiectelor familiei</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mijloace moderne de economisire ▪ Instrumente de economisire pentru copii (contul de economii pentru copii) – beneficiari, drepturi de operare, avantaje <p>Relația consumatorului cu instituțiile financiare nebancare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Produse și servicii de asigurare ▪ Alegerea ofertei <p>Avantaje și riscuri ale consumatorilor în raport cu instituțiile bancare și financiare nebancare</p>
Proiectul educațional	<p>Elaborarea și derularea proiectului educațional pe teme economico-financiare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alegerea temei ▪ Elaborarea fișei de proiect ▪ Derularea proiectului propus ▪ Evaluarea proiectului propus

*Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice.

Sugestii metodologice

Programa școlară pentru disciplina *Educație socială* reglementează activitatea cadrului didactic în ceea ce privește atât formarea competențelor specifice la elevi, cât și planificarea și proiectarea unui demers didactic adecvat vârstei elevilor și contextelor de învățare diferite.

Planificarea și proiectarea didactică

În elaborarea planificării calendaristice anuale și a proiectării didactice, programa școlară reprezintă documentul de referință.

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

1. asocierea competențelor specifice și a conținuturilor prezentate în programa școlară;
2. stabilirea unităților de învățare;
3. stabilirea succesiunii parcurgerii unităților de învățare;
4. stabilirea bugetului de timp necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Planificarea calendaristică poate fi realizată potrivit tabelului de mai-jos:

Unități de învățare	Competențe specifice	Conținuturi	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații/Semestrul
[se menționează titluri/teme]	[se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară]	[din conținuturile programei școlare]	[stabilite de către cadrul didactic]	[se precizează săptămâna sau săptămânile] *	[se menționează, de exemplu, modificări în urma realizării activității didactice la clasă și semestrul]

*notația se poate realiza prin precizarea explicită a săptămânii/săptămânilor, spre exemplu 12-16.09, sau se poate nota sub forma generică S1, pentru săptămâna 1 sau perioada S1-S3 pentru săptămânile 1-3

Proiectarea demersului didactic pentru o unitate de învățare începe cu lectura personalizată a programei școlare. Lectura se realizează în succesiunea următoare: de la competențe generale, la competențe specifice, la conținuturi, de la acestea din urmă la activități de învățare. Este necesar să se răspundă succesiv la următoarele întrebări:

- În ce scop voi face? (se identifică competențele specifice de format la elevi în cadrul respectivei unități de învățare);
- Ce conținuturi voi folosi? (sunt selectate conținuturi);
- Cum voi face? (sunt determinate activitățile de învățare);
- Cu ce voi face? (sunt analizate resursele, de exemplu, resursele materiale, de timp, forme de organizare a clasei de elevi);
- Cât s-a realizat? (se stabilesc instrumentele de evaluare).

Exemplificând, proiectarea demersului didactic pentru o unitate de învățare la clasa a VIII-a (*Bugetul familiei/bugetul personal*) implică următoarele posibile răspunsuri la întrebările formulate:

- În ce scop voi face? – poate fi vizată competența specifică 2.1. *Întocmirea, prin lucru în echipă, a unui buget lunar al familiei/personal în scopul exersării bunei gestionări a veniturilor;*
- Ce conținuturi voi folosi? – pot fi selectate, de exemplu, conținuturile:
 - *Venituri ale familiei - cheltuieli ale familiei*
 - *Venituri personale - cheltuieli personale*
 - *Nevoi și dorințe versus resurse*
- Cum voi face? – pentru exemplul considerat, pot fi alese următoarele trei activități de învățare, din cele patru, propuse de programa școlară:
 - *elaborarea unui buget simplu pentru o familie, în funcție de veniturile fiecărui membru;*
 - *simularea alocării banilor în cadrul familiei, în condițiile existenței unor priorități/ condiționări/ limitări/amânări (analizând, de exemplu, diferența dintre nevoie și dorință sau dintre ceea ce se dorește și ceea ce este posibil, la un moment dat, dintre posibil și posibil imediat);*

- întocmirea unui buget personal, în funcție de nevoile care trebuie satisfăcute, stabilind veniturile și cheltuielile.

Cadrul didactic poate propune alte/și alte activități de învățare sau le poate modifica pe cele existente; de exemplu, cadrul didactic poate propune la finalul unității de învățare realizarea de către elevi a unui eseu de 5 minute cu tema „Cum aloc resursele financiare personale?”. Acest exemplu de activitate de învățare modifică cea de-a patra activitate de învățare propusă de programa școlară (prin schimbarea metodei).

- Cu ce voi face? – pot fi utilizate, de exemplu:
 - resurse materiale: coli de flipchart, markere;
 - resurse de timp: 4 ore;
 - forme de organizare a clasei de elevi: pe grupe, individual.
- Cât s-a realizat? – analiza eseurilor realizate de elevi și a întrebărilor puse.

Eseul de 5 minute îi pune pe elevi în situația de a se concentra pe un aspect învățat, formulând un răspuns la întrebarea pusă. Metoda presupune ca, după finalizarea de către elevi a activității și după strângerea eseurilor, profesorul să parcurgă rapid eseurile realizate de elevi și să ofere un prim comentariu referitor la răspunsurile acestora. Metoda oferă avantaje și pentru elevi (prin învățarea activă, prin esențializarea achizițiilor dobândite și prin raportarea critică la ceea ce au învățat), dar și pentru profesor (prin feed-backul oferit, util și pentru activitățile realizate, dar și pentru proiectarea activităților viitoare).

Proiectul unei unități de învățare stimulează creativitatea fiecărui profesor, iar din punct de vedere formal poate fi realizat, potrivit modelului de mai jos:

Conținuturi (detalii)	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
[se menționează detalieri de conținut care explicitează anumite parcursuri] [se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară]	[vizate/recomandate de programa școlară sau altele adecvate pentru realizarea competențelor specifice]	[se precizează resurse de timp, de loc, material didactic, forme de organizare a clasei]	[se menționează metodele, instrumentele sau modalitățile de evaluare utilizate]

Strategii didactice

Pentru formarea competențelor specifice disciplinei *Educație socială* se recomandă strategii, metode, procedee, mijloace și forme de organizare a activității prin utilizarea cărora elevii să devină participanți la propria formare, iar învățarea să dobândească un pronunțat caracter practic-aplicativ, participativ și creativ.

În acest scop, se pot folosi strategii combinate:

- *strategii euristice* (bazate, de exemplu, pe jocul de rol, studiul de caz, analiza unor imagini, schimbul liber de opinii, dezbateri, conversație euristică, realizarea unor afișe, desene);
- *strategii algoritmice* (bazate, de exemplu, pe exerciții de identificare, redactare individuală sau pe echipe a unor scrisori);
- *strategii explicativ-demonstrative* (realizate, de exemplu, prin întâlniri ale elevilor cu reprezentanți ai comunității locale, elaborarea unor sesizări);
- *strategii mixte, inductiv-deductiv și deductiv-inductiv* (realizate, de exemplu, prin elaborarea unui mic dicționar de termeni, alcătuirea unor portofolii);
- *strategii algoritmice combinate cu strategii euristice* (realizate, de exemplu, prin inițierea și derularea unor proiecte, implicarea elevilor în activități de voluntariat).

Utilizarea acestor strategii pune accent pe:

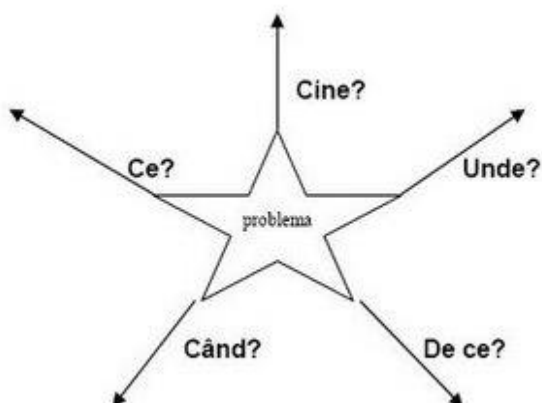
- realizarea unor parcursuri diferențiate de învățare și construcția progresivă a achizițiilor (cunoștințe, abilități, atitudini) dobândite prin studiul disciplinei;
- utilizarea unor metode active, care pot contribui la dezvoltarea capacității de comunicare, a spiritului critic, la crearea aceluia cadru educațional bazat pe încredere și respect pentru înțelegerea de către elevii de gimnaziu a drepturilor și responsabilităților ce le revin, la angajarea activă a elevului în procesul de formare a competențelor de participare în spațiul social;
- alternarea formelor de activitate (frontală, în echipe, pe grupe mici, în perechi, individuală);

- construirea unor exemple, exersarea achizițiilor specifice disciplinei, utilizarea acestora în contexte noi (de luare de decizii, de rezolvare de probleme, de rezolvare a unor situații dilematice);
- utilizarea calculatorului în activitatea didactică ca mijloc modern de învățare care să permită subordonarea utilizării tehnologiei informației și a comunicării, desfășurării unor lecții atractive, valorificarea dimensiunii interactive a activității de învățare, precum și a altor oportunități oferite de mediul electronic de învățare (filme didactice, prezentări cu ajutorul noilor tehnologii);
- valorificarea, în procesul învățării, a experienței pe care elevii au dobândit-o în contexte informale și nonformale.

Având în vedere rolul fundamental al metodelor utilizate în cadrul strategiilor didactice, determinant în raport cu activitățile de învățare propuse, sunt exemplificate, mai jos, metode ce pot fi utilizate în cadrul disciplinei *Educație socială*.

Pentru **Gândire critică și drepturile copilului**, este oferit un exemplu de metodă care vizează tema *Drepturi ale copilului; responsabilități asociate acestora și competența specifică 1.1. Manifestarea interesului pentru formularea de întrebări cu privire la propriile drepturi și responsabilități*. Metoda propusă este *explozia stelară*; utilizarea metodei are în vedere o activitate de învățare propusă de programa școlară, respectiv organizarea unor discuții de grup prin care elevii formulează întrebări referitoare la preocupări actuale sau probleme concrete privind drepturile copilului (de exemplu, pornind de la întrebările *Ce? Cine? Unde? Când? De ce?*).

Profesorul desenează pe tablă o stea (asemănătoare celei de mai jos); de asemenea, este formulată problema pusă în discuție (în centrul desenului) și întrebările la care trebuie să răspundă elevii.

Elevii lucrează în cinci grupuri. Fiecare grup trage la sorți sau i se atribuie un tip de întrebare (*Ce? Cine? Unde? De ce? Când?*). Elevii din fiecare grup au ca sarcină de lucru să formuleze, într-un interval de timp dat, cât mai multe întrebări utilizând respectivul tip de întrebare. Propunerile elevilor pot fi:

→ Pentru întrebarea: **ce?**: Ce înseamnă să ai drepturi? Ce drepturi are un copil? Ce responsabilități sunt asociate acestor drepturi? Ce ar dori colegii noștri să afle despre drepturile și responsabilitățile lor? Ce se întâmplă dacă drepturile copilului sunt încălcate? Ce putem face în aceste situații? Ce documente putem consulta pentru a ne cunoaște drepturile? Ce se întâmplă cu copiii înainte de a le fi recunoscute drepturile?

→ Pentru întrebarea: **cine?**: Cine se bucură de drepturi? Cine are și responsabilități? Cine trebuie să aibă grijă de respectarea drepturilor copilului? Cine ne poate ajuta să ne cunoaștem mai bine drepturile și responsabilitățile? Cine poate încălca drepturile copilului? Cine poate interzice unele drepturi? Cine ne poate informa despre cazurile în care unele drepturi ne sunt în pericol?

→ Pentru întrebarea: **unde?**: Unde ne putem adresa dacă ne este încălcat un drept? Unde ați întâlnit situații de încălcare a drepturilor copilului? Unde ne putem promova drepturile? Unde îmi pot exercita drepturile fără să îmi asum responsabilități? Unde pot afla mai multe despre drepturile mele?

→ Pentru întrebarea: **de ce?**: De ce avem drepturi? De ce este bine să ne cunoaștem drepturile? De ce nu pot exista drepturi fără responsabilități? De ce este important să ne fie respectate drepturile? De ce este consacrată o dată anume pentru a celebra Ziua Internațională a Drepturilor Copilului? De ce unele drepturi sunt mai dificil de apărat decât altele? De ce în unele țări copiii nu le sunt respectate drepturile?

→ Pentru întrebarea: **când?**: Când trebuie să acționăm pentru apărarea drepturilor pe care le avem? Când trebuie să ținem cont de responsabilitățile ce derivă din drepturile noastre? Când trebuie să cerem ajutor dacă ne sunt încălcate drepturile? Când a adoptat Organizația Națiunilor Unite o convenție cu privire la drepturile copilului? Când a semnat și România acest document?

Toate întrebările sunt scrise pe o foaie de flip-chart și sunt prezentate de fiecare grupă celorlalți colegi. Foile sunt afișate în locuri vizibile din clasă. Se poate opta pentru o prezentare comună sau elevii își desemnează un reprezentant care va face o prezentare în numele grupului din care face parte. Cadrul didactic oferă în finalul activității un scurt feed-back cu privire la modul în care sarcina a fost rezolvată (respectarea regulilor de formulare a întrebărilor, modul de colaborare în cadrul grupului, varietatea și creativitatea întrebărilor, modul de prezentare, modul de încadrare în timpul alocat).

Capacitatea de a formula întrebări diverse presupune, de fapt, stimularea gândirii critice și stabilirea de conexiuni între achizițiile dobândite anterior. Întrebările inițiale sunt uneori punctul de plecare în formularea altor întrebări. Totodată, metoda stimulează creativitatea (individuală și de grup) și abilitățile de comunicare, ascultare activă și negociere.

Pentru **Educație interculturală** este exemplificată *metoda cadranelor*; este vizată tema *Diversitatea culturală - o caracteristică a societății contemporane* și competența specifică 3.1. *Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite*. Metoda propusă este aplicată după realizarea unei activități de învățare pe care o propune programa școlară, de tipul identificării unor elemente specifice culturii românești, precum și altor culturi din Europa.

În clasă, vizibilă pentru toți elevii, este afișată o foaie de flip-chart împărțită în patru cadrane rezultate din trasarea a două axe perpendiculare. În fiecare cadran este înscrisă o cerință la care trebuie să răspundă elevii.

Elevii lucrează în patru grupe. Fiecare grup primește mai multe file de post-it, pe care trebuie să noteze răspunsurile lor la o cerință înscrisă într-un cadran (sarcina de lucru poate fi atribuită de cadrul didactic, trasă la sorți etc.). Fiecare grup de elevi trebuie să noteze, pe file separate de post-it, cât mai multe răspunsuri.

Cadranele, sarcinile de lucru specifice fiecărui cadran și posibile răspunsuri ale elevilor sunt prezentate mai jos.

Grupa 1

Diferențele sunt ...

- normale
- firești
- ceva de care nu trebuie să ne ferim
- parte din viața noastră

Grupa 2

Atitudinea față de ceilalți, diferiți sau nu de noi, este de ...

- acceptare
- înțelegere
- respect față de tradițiile, obiceiurile lor
- a comunica, colabora cu ei

Grupa 3

Legătura între ceea ce am aflat și experiența de fiecare zi este ...

- cei ce aparțin altor culturi sunt și ei oameni, ca și noi
- diversitatea există pretutindeni
- avem nevoie de diversitate
- nu trebuie să ne respingem dacă suntem diferiți

Grupa 4

Lecția învățată este ...

- am întâlnit diversitatea în toate țările despre care am discutat
- putem să lucrăm și să colaborăm cu cei care aparțin altor culturi
- ne respectăm pe noi dacă îi respectăm pe cei diferiți de noi

La încheierea activității pe grupe, elevii afișează foile de post-it cu răspunsurile lor pe foaia de flip-chart, în cadranul corespunzător. Își prezintă răspunsurile.

Metoda facilitează reflecția elevilor asupra achizițiilor dobândite, precum și exprimarea unor puncte de vedere.

Pentru **Educație pentru cetățenie democratică** este exemplificată metoda pălăriilor gânditoare. Metoda poate fi utilizată la tema *Implicarea civică în contextul democrației reprezentative și al formelor de manifestare a democrației directe* și competența specifică 1.3. *Argumentarea în favoarea respectării valorilor, principiilor, normelor și practicilor specifice unei societăți democratice și statului de drept.*

Metoda pălăriilor gânditoare este o metodă interactivă, de stimulare a creativității participanților, și se bazează pe interpretarea de roluri, în funcție de culoarea pălăriei ce reflectă șase tipuri diferite de gândire.

Culoarea pălăriei are o valoare simbolică și propune asumarea unor roluri și unor sarcini de lucru distincte, după cum urmează:

- Pălăria albă: gândire obiectivă, bazată pe informații și fapte; oferă informațiile și materialele disponibile în legătură cu problema discutată.
- Pălăria roșie: gândire afectivă bazată pe emoții, sentimente, intuiții; ne cere să luăm în considerare emoțiile și intuiția.
- Pălăria neagră: gândire critică ce presupune a scoate în evidență greșelile, punctele slabe, pericolele sau riscurile; ne aduce în atenție problemele, evidențiază slăbiciunile fiecărei soluții, recomandă prudență.
- Pălăria galbenă: gândire pozitivă, constructivă a situațiilor și evenimentelor; ne cere să valorizăm beneficiile, să fim optimiști, încrezători, să gândim pozitiv și să sperăm.
- Pălăria verde: gândire creativă, generarea de idei noi, identificarea de alternative, flexibilitate, mobilitate; vizează soluțiile posibile.
- Pălăria albastră: gândire despre gândire, definirea clară a problemei, privire de ansamblu și extragerea de concluzii; supervizează, sistematizează concluziile, comentează, dirijează și conduce către pasul următor.

Aplicarea metodei debutează cu organizarea elevilor în șase grupuri; fiecărui grup i se va atribui o pălărie și i se va explica tipul de comportament așteptat din partea purtătorilor de pălării, rolurile specifice fiecărei pălării. Se va preciza timpul alocat activității, modul în care vor fi folosite materialele didactice, precum și sarcina de lucru pentru fiecare pălărie, după cum urmează:

Pălăria	Sarcina de lucru
ALBĂ	Prezentarea succintă a caracteristicilor celor două forme ale democrației, directă și reprezentativă și exemplificarea contextului istoric al apariției lor (antichitate-democrația directă; epoca modernă-democrația reprezentativă)
ROȘIE	Exprimarea atașamentului emoțional față de fiecare dintre cele două forme ale democrației
GALBENĂ	Explorarea și prezentarea avantajelor/ beneficiilor fiecărei forme
NEAGRĂ	Explorarea și prezentarea dezavantajelor/slăbiciunilor fiecărei forme
VERDE	Explorarea și prezentarea formelor contemporane ale democrațiilor reprezentative și formelor de manifestare a democrației directe în cadrul democrației reprezentative
ALBASTRĂ	Prezentarea unui rezumat al discuțiilor și concluzionarea, pe baza actualei Constituții a României, a modului în care se manifestă democrația directă, în cadrul democrației reprezentative

După realizarea propriu-zisă a sarcinii de lucru, un raportor din fiecare grup prezintă tuturor participanților rezultatele la care au ajuns colegii din grupa sa.

Pentru **Educație economico-financiară** este oferit un exemplu de metodă care poate fi utilizată în activitatea cu elevii la tema *Consumatorul*. Este vizată competența specifică 1.2. *Asumarea calității de consumator avizat de bunuri și servicii, de servicii financiare, care își exercită drepturile și responsabilitățile*. Este utilizată o metodă de gândire critică *Știu, vreau să știu, am învățat*, pornind de la un exemplu de activitate de învățare recomandat de programa școlară - *aplicarea unor metode de gândire critică pentru a reflecta asupra calității de consumator*.

Metoda structurează întreaga activitate de învățare la tema menționată. Profesorul realizează pe tablă, iar elevii, pe caiete, un tabel cu 3 coloane. Profesorul solicită elevilor să spună ce știu despre subiectul discutat. Aceste idei sunt notate în prima coloană. În coloana a doua se notează ce doresc

elevii să știe în legătură cu tema respectivă. La finalul activității se discută cu elevii și se notează, în coloana a treia, aspectele noi pe care le-au învățat.

Știu	Vreau să știu	Am învățat
<p>Posibile răspunsuri date de elevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - și eu sunt consumator - <i>sunt cetățean european și am drepturi</i> - să fiu atent la ce cumpăr, la cât plătesc, la calitatea bunului/serviciului cumpărat - să citesc termenul de valabilitate al alimentelor cumpărate 	<p>Posibile întrebări formulate de elevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - este bine să păstrez chitanța după ce plătesc un produs pe care l-am cumpărat? - ce drepturi am? - ce obligații am? 	<p>Posibile răspunsuri date de elevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bonul fiscal este dovada plății; la o eventuală problemă, bonul fiscal dovedește plata făcută (suma, când, unde s-a realizat plata) - drepturile consumatorului sunt: dreptul de a fi informat, dreptul la siguranță, dreptul de a alege, dreptul la despăgubire - responsabilitățile consumatorului sunt: să se informeze, să citească eticheta produsului cumpărat, să solicite bonul fiscal, să citească un contract înainte de semnarea acestuia

Metoda presupune compararea individuală, în perechi sau în grup, a însemnărilor elevilor, a informațiilor din coloanele 1 – 3 (*știu – am învățat*), respectiv 2 – 3 (*vreau să știu – am învățat*).

Activități în contexte nonformale. Este necesar ca valoarea formativă a activităților de învățare realizate în clasă să fie susținută prin alte activități realizate în școală sau în contexte nonformale de educație, așa cum sunt:

- la clasa a V-a:
 - realizarea unor materiale (afișe, fluturași) de promovare a drepturilor copiilor în cadrul școlii;
 - campanii de promovare, în școală, a drepturilor și responsabilităților elevilor;
- la clasa a VI-a:
 - realizarea unei reviste școlare pe teme referitoare la patrimoniul cultural/ tradiții și obiceiuri comune/diferite ale unor culturi;
 - vizite la muzee, case memoriale;
- la clasa a VII-a:
 - realizarea unei pagini web referitoare la participarea elevilor școlii la activități civice/ de voluntariat în comunitatea în care trăiesc;
 - întâlniri ale elevilor cu reprezentanți ai comunității locale, pentru sesizarea și rezolvarea problemelor unor copii aflați în dificultate;
- la clasa a VIII-a:
 - concursuri gen „Cine știe, câștigă!”, pe tema drepturilor și responsabilităților consumatorului;
 - stabilirea unor legături cu reprezentanți ai comunității economice/de afaceri, în scopul discutării unor aspecte care privesc inițiative antreprenoriale la nivel local.

În desfășurarea activităților la clasă se recomandă tratarea temelor propuse prin apel la documente care constituie referințe fundamentale pentru problematica avută în vedere, astfel:

- la clasa a V-a:
 - Convenția ONU cu privire la drepturile copilului;
 - Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copiilor, cu modificările și completările ulterioare;
- la clasa a VI-a:
 - Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- la clasa a VII-a:
 - Declarația Universală a Drepturilor Omului;
 - Constituția României;
- la clasa a VIII-a:
 - Ordonanța Nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, cu modificările și completările ulterioare.

Recomandăm autorilor de manuale ca Declarația *Universală a Drepturilor Omului*, *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului*, *Constituția României* să fie incluse ca anexe în manualele realizate pentru respectivele discipline.

Proiectul educațional

Prezentă programă școlară prevede, în funcție de anul de studiu, realizarea de proiecte privind drepturile copilului, interculturalitatea, probleme ale comunității educaționale/locale, problematica economico-financiară. În acest fel se depășește nivelul de recomandare metodologică în ceea ce privește realizarea unor activități de tip proiect. Proiectul educațional este vizat explicit în cadrul disciplinei *Educație socială*, la nivelul competențelor specifice, activităților de învățare și conținuturilor, având alocat un buget de timp de 25-30% din bugetul total de timp, pe an de studiu. Activitatea fiecărui elev în cadrul echipei de proiect este evaluată și se finalizează prin notarea acestuia.

În elaborarea și derularea proiectului educațional, indiferent de anul de studiu, elevii, sub coordonarea profesorului, vor parcurge următoarele etape:

- Alegerea temei
- Elaborarea fișei de proiect
- Derularea proiectului propus
- Evaluarea proiectului propus

Alegerea temei – reprezintă o primă etapă, în cadrul căreia este necesar să fie identificate, în funcție de domeniul vizat, un set de nevoi/probleme, precum și să fie realizată o evaluare a posibilității de a răspunde acestor nevoi/probleme. Etapa este finalizată prin adoptarea unei decizii cu privire la tema proiectului.

În vederea alegerii temei proiectului pot fi realizate întâlniri sau discuții cu elevii din școală, invitarea la oră a unor personalități din comunitatea locală, aplicarea unor chestionare elevilor din școală. O metodă care poate fi utilizată, în această etapă, este *brainstormingul*, metodă care permite participarea activă și creativă a elevilor unei clase în alegerea temei și care contribuie la exersarea competențelor de lucru în echipă, argumentare și negociere.

Se recomandă ca, după alegerea temei, să se stabilească un Logo al proiectului, care să contribuie la identitatea acestuia. În acest sens, elevii pot decide criteriile de selecție și modalități de alegere a Logo-ului (de exemplu, prin vot secret, prin concurs la nivelul clasei).

Profesorul și elevii pot opta, în baza unei analize și evaluări realiste a resurselor, oportunităților existente și a posibilității de a finaliza proiectul, fie pentru varianta realizării proiectului fără partener (varianta A), fie pentru varianta proiectului cu partener (varianta B). În cazul opțiunii pentru varianta B, care este o variantă mai complexă, inclusiv din perspectiva elementelor care privesc comunicarea, recomandăm parcurgerea următorilor pași:

- Prezentarea reciprocă a claselor partener (pot fi din aceeași localitate sau din altă localitate)
- Alegerea temei și elaborarea fișei de proiect (potrivit modelului de mai jos), pe baza acordului comun dintre parteneri
- Colaborarea și feed-backul permanent între parteneri pe parcursul derulării activităților din cadrul proiectului
- Reflecția comună și schimbul de impresii asupra întregii experiențe, asupra achizițiilor dobândite (cunoștințe, abilități, atitudini).

Indiferent de opțiunea pentru varianta A sau B, prezentăm mai-jos, cu titlu orientativ, exemple de teme care pot fi abordate în cadrul proiectelor, în funcție de anul de studiu:

- **la clasa a V-a - *Gândire critică și drepturile copilului*:**
 - Să ne cunoaștem drepturile
 - Copiii promotori ai propriilor drepturi
 - Drepturi respectate – drepturi încălcate
 - Turnirul opiniilor – concurs argumentativ privind respectarea drepturilor copilului
 - Protecția mediului – condiție a vieții
- **la clasa a VI-a - *Educație interculturală*:**
 - Personalități locale care ilustrează diversitatea interferențelor culturale
 - Istorie locală – minimonografii ale interculturalității
 - Tradiții și sărbători locale
 - Participarea civică a minorităților și/sau imigranților
 - O problemă/probleme privind relațiile și comunicarea interculturală

- la clasa a VII-a - *Educație pentru cetățenie democratică*:
 - Prevenirea și combaterea violenței
 - Incluziunea socială și educațională
 - Protejarea patrimoniului cultural
 - Mass-media și opinia publică
 - Apărarea și înfăptuirea dreptății
- la clasa a VIII-a - *Educație economico-financiară*:
 - Săptămâna globală a banilor (*Global Money Week*)
 - Campanie de protecție a consumatorului în școala și/sau în comunitatea noastră
 - Focus pe bugetul personal – cum ne cheltuim banii?
 - Influența reclamelor asupra comportamentului consumatorului
 - Să ne punem ideile în practică - să înființăm o bancă

Elaborarea fișei de proiect – este etapa în care se realizează proiectarea întregii activități. În funcție de tema aleasă, se va realiza fișa proiectului, activitate care este necesar să fie precedată de o documentare/culegere de informații, dar și de o primă prelucrare și organizare a informațiilor legate de problema/tema aleasă.

Prin fișa proiectului elevii sunt puși în situația de a răspunde la o serie de întrebări, de genul: *Care sunt cele mai urgente nevoi ale elevilor/persoanelor din școala/clasa/comunitatea mea locală? Cu ce ne ajută acest proiect, de ce dorim să-l realizăm? Ce activități am putea realiza împreună, astfel încât să răspundem nevoilor identificate? Cine va fi responsabil cu organizarea fiecărei activități? Ce resurse/materiale sunt necesare pentru realizarea activităților? Cum ne vom da seama dacă proiectul nostru a avut succes? Cum facem vizibil proiectul nostru?*

Fișa de proiect poate avea următoarele secțiuni:

- a. Titlul proiectului, Logo-ul proiectului și varianta (A-fără partener; B-cu partener)
- b. Perioada de desfășurare
- c. Datele de identificare (școala, clasa)
- d. Grupul/grupurile țintă
- e. Scopul și utilitatea proiectului
- f. Activități (după caz, și subactivități)
- g. Produsul/produsele proiectului
- h. Resurse necesare în vederea realizării activităților și a produsului/produselor proiectului
- i. Responsabili de realizarea activităților (responsabili individuali/ subgrupuri)
- j. Termene de realizare pentru activități și/sau produsele proiectului
- k. Parteneri/colaboratori implicați
- l. Indicatori/criterii de evaluare a activităților și a produsului/produselor proiectului
- m. Elemente de vizibilitate și diseminare ale proiectului.

Pentru o mai bună operaționalizare a fișei de proiect, recomandăm ca elementele punctelor *f-m* să fie corelate și incluse în cadrul unui tabel (a se vedea mai jos, un model al *Fișei de proiect* care include prezentarea în cadrul unui tabel).

- Titlul proiectului, Logo-ul proiectului și varianta
- Perioada de desfășurare
- Datele de identificare (școala, clasa)
- Grupul/grupurile țintă
- Scopul și utilitatea proiectului

Activități/ subactivități	Produsul/ produsele realizate	Resurse	Responsabili	Parteneri/ colaboratori	Termen de realizare	Indicatori/ criterii de evaluare	Obs.

- Elemente de vizibilitate și diseminare ale proiectului:

Fiind o activitate complexă, recomandăm ca în realizarea fișei proiectului să fie alocat un buget suficient de timp (de exemplu, 3 ore), care să permită: discutarea opțiunilor pentru fiecare componentă/secțiune, dezbateri în grup și frontale privind justificarea alegerilor realizate, organizarea în modul sugerat mai sus a propunerilor elevilor etc.

Derularea proiectului propus. În această etapă se realizează activitățile propuse, conform termenelor de realizare și descrierii din fișa de proiect. Elevii trebuie să pună în practică, prin activitățile desfășurate în clasă, și/sau după caz, în afara clasei, proiectia inițială.

Activitățile realizate în cadrul proiectului se vor concretiza prin produsul/produsele proiectelor, care pot fi:

- o expoziție;
- o publicație (de exemplu, revistă, un număr tematic în revista școlii, un material informativ)
- o minimonografie;
- un website/secțiune a unui website;
- un material video;
- un memoriu către autorități;
- un spectacol de teatru/teatru forum etc.

Se recomandă ca prezentarea produsului/produselor proiectului să reprezinte o activitate/subactivitate distinctă, care să finalizeze etapa de derulare a proiectului. Elevii vor putea astfel să valorifice/promoveze proiectul în rândul unor categorii de actori interesați: părinți, reprezentanți ai comunității locale, colegi din alte școli, reporteri din media locală etc.

Evaluarea proiectului propus. Evaluarea proiectului propus este necesar să se realizeze pe parcursul, dar și la finalizarea acestuia, cu scopul de a oferi elevilor ocazia de a verifica raporturile calitative dintre ceea ce s-a realizat și ceea ce s-a proiectat, precum și pentru a-și îmbunătăți modul de învățare.

Evaluarea proiectului trebuie să reprezinte, în principal, o activitate de autoevaluare, în cadrul căreia elevii să aibă posibilitatea să reflecteze asupra măsurii în care proiectul a avut succes, să evalueze gradul de reușită și posibilitățile de îmbunătățire a unei asemenea activități.

În cadrul acestei etape, sub coordonarea profesorului, este necesar să se realizeze o analiză și a gradului de realizare a indicatorilor/criteriilor de evaluare a activităților și a produsului/produselor proiectului, incluși/incluse în *Fișa proiectului*.

Se recomandă realizarea unei reflecții, la nivelul clasei de elevi, asupra întregii experiențe: achiziții dobândite (cunoștințe, abilități, atitudini), dificultăți întâmpinate.

Pe parcursul proiectului și la finalul acestuia, elevii pot redacta un jurnal autoreflexiv, în cadrul căruia vor prezenta experiența dobândită, ghidați de încercarea de a răspunde la întrebări precum:

- Cât am reușit să mă implic?
- Ce rol mi s-a potrivit? Ce rol mi s-a părut greu de realizat?
- Ce mi-a plăcut astăzi în cadrul activității desfășurate? Ce dificultăți am întâmpinat?
- Cât de cooperant am fost?
- Ce am aflat despre colegii mei?
- Ce am aflat despre mine la finalul activității?

Elevii pot nota în cadrul jurnalului și alte aspecte, precum: unele întâmplări, la cine au apelat pentru diferite forme de sprijin, care au fost colegii cu care apreciază că au cooperat foarte bine și ce posibilități de îmbunătățire a activităților viitoare pot exista.

Evaluarea elevilor în cadrul activității. Este important ca elevii să distingă între procesul de evaluare a proiectului și cel de evaluare a elevului care participă la proiect. În acest sens, se recomandă profesorilor să utilizeze ca formă de evaluare, cu precădere, evaluarea formativă, în cadrul căreia se va utiliza, pe parcursul întregii activități de proiect, observarea sistematică a comportamentului fiecărui elev, pe baza unei fișe de observație (realizată de către profesor). În realizarea fișei de observație, cadrul didactic poate avea în vedere următoarele criterii:

- gradul de îndeplinire a sarcinilor stabilite;
- calitatea materialelor/activităților realizate;
- capacitatea de asumare a unui rol în cadrul grupului/subgrupului;
- spiritul de colaborare și de adaptare la activitatea în echipă;
- spiritul de inițiativă.

Pentru fiecare criteriu se acordă note de la 1 la 10, iar media notelor obținute constituie nota finală acordată fiecărui elev în cadrul activității de proiect. De asemenea, recomandăm utilizarea autoevaluării și interevaluării, eventual prin completarea unui chestionar elaborat de profesor, adaptat nivelului de vârstă și particularităților claselor de elevi.

La finalul întregii activități se va realiza portofoliul proiectului, care va include:

- Fișa de proiect

- Produsul/produsele proiectului (după caz)
- Fișele de observare și de evaluare ale activității elevilor.

În afara acestor elemente pot fi incluse suplimentar, ca urmare a deciziei echipei de proiect și a profesorului coordonator, și alte materiale care exemplifică activitățile realizate în cadrul proiectului.

În practica educațională, la nivelul sistemului de învățământ preuniversitar, se realizează o serie de activități de tip proiect, consacrate inclusiv la nivel internațional, și care pot constitui modele de bună practică. Prezentăm succint, mai jos, 2 dintre acestea:

- *Proiectul Cetățeanul (Project Citizen)* reprezintă un tip de proiect bazat pe o metodologie în 6 pași, după cum urmează:
 - identificarea problemelor politicilor publice din comunitate;
 - selectarea unei probleme;
 - culegerea informațiilor despre problema aleasă;
 - realizarea unui portofoliu;
 - prezentarea portofoliului;
 - reflecții asupra experienței de învățare.

Astfel, sub coordonarea profesorului, elevii care aleg *Proiectul Cetățeanul* sunt puși în situația de a identifica o problemă a comunității locale ce presupune o politică publică, de a propune soluții pentru rezolvarea problemei, precum și de a interacționa cu instituții publice locale și cu reprezentanți ai acestora, cu funcționari publici sau aleși locali, precum și cu alte structuri publice și ale societății civile din comunitatea lor; elevii pot dobândi, astfel, cunoștințe, abilități și atitudini deosebit de utile pentru a deveni cetățeni activi și responsabili.

Metodologia care susține *Proiectul Cetățeanul* a fost adaptată pentru nivelul ciclului gimnazial (clasa a VII-a), începând cu anul 2004. Informații și materiale referitoare la *Proiectul Cetățeanul (Project Citizen)* sunt disponibile la adresa: http://www.intercultural.ro/carti/ghidul_profesorului_rev.pdf

- *Serviciile în beneficiul comunității* reprezintă activități de tip proiect care urmează cele 4 etape generale în elaborarea și derularea unui proiect educațional. Proiectele de servicii în beneficiul comunității pot fi consacrate unor probleme extrem de diverse, precum: ajutorarea colegilor și/sau a familiilor aflate în dificultate, derularea unor campanii anti-violență, a unor campanii de sensibilizare cu privire la degradarea mediului natural, realizarea unei campanii de sensibilizare cu privire la respectarea drepturilor copilului, monitorizarea modului în care sunt soluționate unele probleme ale comunității locale (spre exemplu, existența și amenajarea locurilor de joacă pentru copii, a spațiilor verzi din localitate sau a terenurilor de sport).

Indiferent de tematică, proiectele de servicii în beneficiul comunității:

- răspund unor nevoi ale comunității;
- se desfășoară în parteneriat școală-comunitate;
- stimulează inițiativa și asumarea responsabilității;
- contribuie la dezvoltarea individuală și la solidaritatea socială;
- extind învățarea dincolo de sala de clasă.

Cu referire la educația economico-financiară, deși de dată mai recentă, semnalăm apariția la nivel internațional a unor proiecte care vizează atât componenta educațională, cât și unele elemente concrete privind incluziunea financiară a copiilor și tinerilor (spre exemplu, proiectele de tip *SchoolBank*). Informații referitoare la acest tip de proiecte sunt disponibile la adresa: <http://www.childfinanceinternational.org/initiatives/schoolbank>

Alte recomandări privind evaluarea. Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, precum și de formele și metodele de evaluare precizate în cadrul secțiunii privind proiectul educațional, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: portofoliul, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor, evaluarea asistată de calculator/digitală, evaluarea în perechi, autoevaluarea.

Oferim un exemplu de autoevaluare, propusă elevilor, realizată prin intermediul unui set de enunțuri metacognitive, astfel:

- *am descoperit că ...*
- *mi-a plăcut ...*
- *mi s-a părut mai puțin atractiv ...*

- *cea mai importantă lecție învățată a fost ...*
- *voi ține cont de ...*
- *nu am înțeles ...*

Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării, prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- oferirea unui feed-back personalizat, elevilor și părinților, cu privire la rezultatele și la progresul școlar; utilizarea unor forme variate de comunicare a rezultatelor școlare.